

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

КРАСНОПОЛЬСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ЕДУАРДОВИЧ

УДК 372 .881'242 : 004

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ОСНОВІ СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ
WEB-ТЕХНОЛОГІЙ

13.00.01 — загальна педагогіка та історія педагогіки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ — 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля, Міністерство освіти і науки України (м. Сєверодонецьк).

Науковий консультант:

академік НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор
ШЕВЧЕНКО Галина Павлівна,
Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля,
завідувач кафедри педагогіки

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
ТАРНОПОЛЬСЬКИЙ Олег Борисович,
Університет імені Альфреда Нобеля,
завідувач кафедри прикладної лінгвістики
та методики навчання іноземних мов

доктор педагогічних наук, професор
ТАДЕЄВА Марія Іванівна,
Національний університет водного
господарства та природокористування,
завідувач кафедри іноземних мов

доктор педагогічних наук, професор
ЧУРСІН Микола Миколайович,
Одеський національний політехнічний
університет,
доцент кафедри інформаційної діяльності
та медіакомунікації

Захист відбудеться “29” травня 2019 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої Вченої ради Д 29.051.06 у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля, 04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52 А, Президія НАПН України, конференц-зала (1 поверх).

Із дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті СНУ ім. В. Даля <https://snu.edu.ua> та в Науковій бібліотеці Державного вищого навчального закладу “Університет менеджменту освіти” НАПН України за адресою: 04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-Г, (3 поверх).

Автореферат розіслано “27” квітня 2019 року.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

Н.С. Сідаш

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У процесі входження українських ЗВО в європейський освітній простір, яке передбачає академічне й професійне визнання вітчизняних дипломів на міжнародному рівні, високий рівень компетентності з іноземної мови необхідний не тільки студентам-філологам, а й фахівцям немовного профілю. Знання іноземної мови є показником успішності молодого фахівця на світовому ринку праці.

Крім того, відповідно до статті 3 Закону України “Про вищу освіту”, одним із пріоритетних завдань вищого навчального закладу є підготовка конкурентоспроможного фахівця для роботи в міжнародному просторі. Міжнародна економічна й політична інтеграція та інтеграція системи вищої освіти України в європейський простір вищої освіти неможлива без підвищення рівня іншомовної підготовки на всіх рівнях кваліфікаційної підготовки. Значущість цього положення визначена у вимогах Державного освітнього стандарту вищої професійної освіти до підготовки кваліфікованих фахівців, які здатні продовжувати навчання та вести професійну діяльність в іншомовному середовищі.

Вивчення іноземних мов визначене пріоритетним для внутрішньої політики в стратегічних документах ЄС і України. У межах національної програми з вивчення та популяризації іноземних мов Президент України проголосив 2016 рік Роком англійської мови.

Професійно орієнтована іншомовна підготовка студентів є пріоритетним напрямом в оновленні вищої освіти. У зв'язку з цим переглядається зміст вищої освіти загалом та іншомовної підготовки зокрема.

Різним аспектам професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів присвячені дослідження Л. Аззоліні, С. Амеліна, Н. Андрійчук, О. Бакаєва, Е. Барбакова, Н. Беньямінова, І. Берман, О. Бігич, О. Борисенко, М. Вайсбурд, М. Гавриш, Н. Гальскової, Г. Драганової, Н. Жданової, І. Зуєнок, В. Іваніщевої, Є. Калмикової, В. Карпової, Л. Клименко, Т. Козимирської, С. Кострицької, Г. Котоваєвої, Д. Леві-Гіллеріх, Г. Левченко, Л. Морської, С. Николаєвої, В. Олінник, Н. Петрашук, Л. Піхтовникова, О. Полякової, Л. Сергєєвої, П. Сердюкова, Е. Синявської, Т. Скрипник, І. Слободцевої, Н. Соболевої, О. Тарнопольського, Н. Тодорової, І. Халєєвої, З. Чепурної.

Вивчено роль іноземних мов у професійній підготовці майбутніх фахівців, зокрема: аграріїв (О. Малюга), студентів вищих технічних навчальних закладів (А. Ємельянова, І. Ключковська, О. Пономарьова, О. Тарнопольський, Т. Шаргунов); економістів (Ю. Авсюкевич, Н. Зінукова, І. Кустовська, Є. Мірошниченко, М. Огренич, І. Онісіна, О. Хоменко), менеджерів (Ю. Друзь, І. Каменська, Л. Сікорська), менеджерів зовнішньоекономічної діяльності (Н. Замкова, Н. Логутіна), студентів торговельно-економічних спеціальностей (Л. Манякіна), юристів (Д. Демченко, Ю. Зелікман, Л. Котлярова, Г. Савченко, В. Шишкіна), студентів факультету фізичного виховання (Л. Морська,

А. Чужик), студентів фізико-математичних факультетів (Н. Петраговська), військових фахівців (О. Волобуєва, Р. Зайцева, С. Капітанець, О. Місечко, Н. Ульянова), курсантів-прикордонників (Т. Вакалюк, Е. Суслін), фахівців морського флоту (С. Козак), лікарів (О. Петрашук, М. Задорожна), бібліотекарів (О. Калашникова), фармацевтів (Т. Горпинич), фахівців сфери туризму (Л. Сакур), учителів (Т. Вдовіна, С. Зонтова, Г. Турчинова, О. Маліхін, Л. Михайлова).

Наукові праці названих вище авторів і повсякденний досвід показують, що сучасні студенти ЗВО за наявності достатнього словникового запасу та знань нормативної граматики не можуть спілкуватися іноземною мовою на побутові та професійні теми. Причинами низьких результатів іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання є скорочення аудиторних годин і нераціональне їх використання; недостатній рівень знання іноземної мови більшістю абітурієнтів і як наслідок — великий відсоток студентів із рівнем знання іноземної мови А1–А2, який не відповідає програмним вимогам; велика наповнюваність груп, брак спеціальних професійно орієнтованих посібників для студентів із високим рівнем знання іноземної мови й недостатнє забезпечення автентичними посібниками студентів звичайних груп, відсутність міждисциплінарних зв'язків мовних кафедр із випусковими кафедрами ЗВО; ігнорування комунікативних і особистісно орієнтованих методик навчання; низький рівень мотивації вивчення іноземних мов.

Наведені причини низьких результатів іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання свідчать про необхідність оптимізації комунікативного професійно орієнтованого навчання іноземних мов у ЗВО. В умовах підвищення ролі віртуальної комунікації необхідно переглянути зміст, форми й засоби іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, можливості яких безмежні, уможливив появу нових технологій навчання, основаних на Web-технологіях як елементу віртуальної реальності.

Освітні Web-технології — це комплекс інформаційно-комунікативних технологій, програмних і апаратних засобів і сервісів мережі Інтернет, що реалізують педагогічні принципи та стратегії навчання, організації й управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

Віртуальна реальність, яка виникає завдяки Web-технологіям, стає новим технологічним, психофізіологічним і соціокультурним засобом існування людини у світі, формуючи принципово новий тип педагогічних технологій.

Віртуальне середовище, що розглядається як контекст, у якому відбувається повсякденна життєдіяльність людини, починає відігравати значну роль у професійній діяльності сучасного фахівця. Реаліям існування інформаційного суспільства відповідає діяльність віртуальних професійних

спільнот, що дозволяє говорити про зародження нового типу професійного спілкування, головною особливістю якого стає віртуальність.

В. Кремень зазначив, що майбутнє належить не видатним особистостям і не “трудовим масам”, а інтелектуальним працівникам, індивідам, які мислять і можуть включитися в більш потужні, надособистісні системи штучного інтелекту.

Віртуальне/комп'ютерне середовище є основою для конструювання засобів навчання, зокрема й засобів навчання іноземних мов. Розвиток комп'ютерної техніки, комп'ютерні та телекомунікаційні засоби пошуку, обробки, обміну інформацією докорінно видозмінюють зміст і засоби організації майбутньої професійної діяльності випускників немовних ЗВО (інженерів, економістів, юристів тощо).

Безсумнівно, іншомовна складова професійної комунікативно-пізнавальної діяльності майбутнього фахівця також відбуватиметься переважно в електронному середовищі комунікації. Фахівцю необхідно функціонувати у світі електронних носіїв інформації: читати і створювати сторінки в Інтернеті, здійснювати в ньому пошук, формувати й передавати повідомлення іноземною мовою.

Аналіз наукових досліджень і практичного стану навчання іноземних мов у немовних ЗВО із застосуванням засобів комп'ютерних технологій, вивчення доступних нам джерел дозволяє конкретизувати низку суперечностей, які сьогодні не дають змогу кожному студенту якісно вивчати іноземну мову в стінах ЗВО. Ці суперечності виникають між сучасними вимогами формування міжкультурної комунікативної компетенції, рівнем викладання іноземних мов — з одного боку, та сучасними підходами до професійно орієнтованої підготовки студентів нефілологічного профілю навчання, комп'ютеризованого навчання іноземних мов — з іншого; недостатнім рівнем наукового й методичного дослідження цих питань; зростаючою потребою у фахівцях, які знають іноземні мови, і невиправданою практикою їх підготовки; вимогами врахування індивідуальних особливостей студентів під час навчання іноземних мов і браком розроблених програмних засобів, які використовуються в навчанні студентів з різними індивідуальними особливостями; наявною потребою суспільства в компетентних фахівцях, здатних до автономної професійної діяльності, і недостатньою готовністю студентів до автономного самостійного навчання, а в подальшому і до професійної діяльності; нерозробленістю теорії і методів іншомовної підготовки студентів немовних ЗВО з використанням інформаційних технологій, які б ураховували індивідуальні когнітивні особливості учнів, і низьким рівнем наявних комп'ютерних навчальних програм і курсів для навчання іноземних мов; підвищенням вимог до інформаційних технологій навчання іноземних мов і наявністю важко формалізованих когнітивних параметрів студентів.

Застосування освітніх Web-технологій у процесі іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю дозволяє використовувати їх програмно-

інструментальні та дидактичні можливості: інтерактивну взаємодію викладача й студента, що перебувають на значній відстані, постійний доступ до сучасної автентичної інформації, мультимедійний гіпертекст з необмеженою кількістю посилань і зв'язків. Освітні Web-технології допомагають не тільки отримувати необхідний матеріал з мережі Інтернет, але, і це головне, створювати інформаційні ресурси й обмінюватися ними.

На основі сучасних Web-технологій розроблено низку напрямів у педагогічних інформаційних засобах навчання, зокрема: електронне навчання (E-learning), дистанційне навчання, змішане навчання тощо. В іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю використовують різні форми синхронної та асинхронної Web-комунікації — чати, форуми, веб-конференції, електронна пошта тощо.

У теорії та практиці накопичено значний досвід дослідження окреслених питань. Проблемам інформатизації вищої освіти та комп'ютеризації процесу навчання присвячено праці В. Беспалько, В. Бикова, М. Бухаркіної, Т. Габай, Р. Гуревич, Т. Дарагана, Т. Єременко, Ю. Зубова, М. Кадемія, В. Козакова, Л. Койношевського, К. Костоглодова, Н. Левшина, Ю. Машбіц, О. Молибоги, П. Підкасістого, Є. Плудовської, Н. Протаса, О. Ракитова, І. Скальського, Н. Талізінної і багатьох інших учених. Можливості використання Web-технологій розглянуто в працях П. Брусилівського, Т. Мюррей, О. Башмакова, В. Семикіна, А. Манако та ін. Специфіку застосування комп'ютерних технологій у процесі навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах розглядали Є. Азімов, П. Асоянц, С. Архангельський, Л. Булах, Т. Беленька, Ю. Гапон, Б. Гершунський, Л. Городничий, А. Довгялло, Т. Каменєва, О. Каменський, Т. Коваль, Л. Морська, В. Ляудіс, Є. Маслик, Е. Носенко, О. Огурцова, О. Палій, Є. Плотников, О. Синєкоп, В. Стрілець, П. Сердюков, Н. Майєр, І. Максак, О. Тихомиров, О. Цеомашко, Г. Чекаль, Н. Чемерис, А. Чуфарлічева, О. Шестопал, R. Bauer, R. Derbski, J. Krajka, M. Levi, J. Higgins, G. Motteram, H. Mitzlaff, M. Warschauer, K. Wiederhold, P. Sharma, E. Schuhmacher, G. Wazel та ін.

Моделі й методи створення інформаційних технологій розробляли О. Єршов, О. Козлов, Є. Лисенко, О. Меняйленко, Є. Пастухов, В. Рибальський, О. Співаковський та ін.

Слід констатувати, що поза увагою науковців залишилася проблема комплексного педагогічно, психологічно, методично та економічно обґрунтованого використання комп'ютерних і традиційних засобів підтримки навчальної діяльності суб'єктів у процесі вивчення іноземної мови; недостатньо описана технологія створення та алгоритм застосування в навчанні комп'ютерних програм, орієнтованих на підтримку конкретних навчальних курсів; не виявлені особливості організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності щодо формування основ іншомовної лінгвістичної компетенції студентів за допомогою комп'ютерних програм, до сьогодні не розроблені якісне та кількісне оцінювання психолого-педагогічних параметрів студентів, що визначали б їхні здібності до

навчання, та науково обґрунтовані методи навчання, контролю й управління навчальним процесом, що враховують індивідуальні особливості студентів і їх зміни в процесі навчання; не досліджені якісні та кількісні характеристики стратегій навчання, контролю й управління, а також педагогічні дії викладача в навчальному процесі.

Отже, необхідність і актуальність розв'язання виявлених суперечностей і недостатня розробленість цієї проблеми зумовили вибір теми дисертаційної роботи “Іншомовна підготовка студентів нефілологічних спеціальностей на основі створення і використання Web-технологій”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження спирається на нормативну базу освіти України, що закріплена в Конституції України, законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті, Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, документах міжнародних організацій та нормативно-правових актах про вищу освіту і дистанційне навчання в Україні.

Дисертація виконана в межах науково-дослідних робіт “Розробка наукової концепції комп'ютеризованого навчання іноземних мов” (№ держреєстрації 0107U000289), “Розробка та дослідження методів синтезу адаптивних комп'ютерних мультимедіа систем” (№ держреєстрації 0198002639), “Розробка та дослідження адаптивних комп'ютерних систем навчання” (№ держреєстрації 01960001762), які були розроблені в Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля, Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Тема затверджена Вченою радою Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (протокол № 7 від 03 березня 2016 року).

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити адаптивну систему професійної іншомовної підготовки студентів немовного профілю на основі освітніх Web-технологій.

Об'єкт дослідження — процес професійної підготовки студентів немовного профілю навчання.

Предмет дослідження — система професійної іншомовної підготовки студентів немовного профілю на основі освітніх Web-технологій.

Поставлена **мета** дослідження потребує вирішення таких завдань:

1. Розробити теоретико-методологічні основи професійної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю на основі освітніх Web-технологій.

2. Теоретично обґрунтувати та розробити систему принципів і педагогічний підхід до професійної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю на основі освітніх Web-технологій.

3. Дослідити психофізіологічні особливості студентів нефілологічного профілю підготовки в процесі вивчення іноземних мов на основі освітніх Web-технологій.

4. Дослідити домінантні канали сприйняття інформації в процесі професійної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю підготовки.

5. Обґрунтувати й розробити модель формування професійно орієнтованої комунікативної та інформаційної компетенцій у студентів нефілологічного профілю з використанням освітніх Web-технологій.

6. Розробити адаптивну навчальну систему професійної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю з використанням освітніх Web-технологій.

7. Визначити ефективність розробленої адаптивної навчальної системи професійної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю.

Концепція дослідження базується на сучасних вимогах до професійно орієнтованої іншомовної підготовки студентів нефілологічного напрямку підготовки, що впливають на зміст і специфіку, визначаючи цілі, методи, принципи підвищення її оптимізації.

Ефективність професійно спрямованої іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання забезпечується:

- *методологічним концептом*, що передбачає взаємодію і взаємозв'язок фундаментальних наукових підходів до розв'язання проблеми, які були використані під час дослідження, зокрема: професійно орієнтований, комунікативний, компетентнісний, особистісно орієнтований, системно-діяльнісний, лінгвістичний адаптивний підхід на основі освітніх Web-технологій;

- *концепцією активної ролі особистості* в процесі засвоєння знань, що зумовлює зміну сутності навчального процесу, його змісту, форм і методів; розкриває її внутрішній потенціал, здатність до самостійного пошуку та прийняття рішень, вибору освітньої траєкторії та змісту навчального матеріалу, найдоцільнішого для майбутньої професійної діяльності, знаходження й заповнення прогалів у знаннях; зміною ролі та функцій викладача;

- *методико-технологічним концептом* дослідження, який передбачає розробку й експериментальну апробацію адаптивної навчальної системи професійної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю з використанням освітніх Web-технологій.

Провідні ідеї концепції знайшли відбиття в **гіпотезі дослідження**, яка полягає в тому, що розроблена адаптивна система професійної іншомовної підготовки студентів немовного профілю на основі освітніх Web-технологій значно підвищить ефективність навчання іноземних мов за умови використання програмно-методичних засобів, здатних урахувати та налаштуватися на індивідуальні, емоційні й когнітивні особливості, а також рівень мовної підготовки студентів.

Загальну **методологічну основу дослідження** становлять положення про теорію та історію педагогіки; наукові принципи безперервної освіти, системного підходу, психолого-педагогічні теорії активізації пізнавальної

діяльності, індивідуалізації навчання, організації самостійного навчання майбутніх фахівців, наукові принципи застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі, наукові принципи використання навчальних технологій в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю.

Теоретичною основою дослідження є положення фундаментальних теорій: теорії педагогічних систем і теорії безперервної професійної освіти (Ю. Бабанський, В. Беспалько, Н. Ничкало, В. Олійник); педагогіки вищої школи (А. Алексюк, С. Архангельський, В. Каймін, В. Краєвський, В. Лозова, С. Сисоєва, В. Сластенін, А. Хуторської, Д. Чернієвський); особистості та її розвитку в процесі діяльності (Г. Амінів, О. Асмолов, Г. Балл, Л. Божович, Г. Костюк, В. Моляко, А. Петровський); особистісного і професійного розвитку студентів вищих навчальних закладів (Л. Буєва, О. Глузман, О. Пехота, В. Семиченко, В. Серіков); гуманізації вищої технічної освіти (В. Андрущенко, Р. Гуревич, В. Згуровський, І. Зязюн, В. Кремень, О. Романовський); теорія штучного інтелекту (М. Berman, Н. Gardner), навчання іноземних мов у вищій школі (О. Бігіч, І. Зимня, Г. Китайгородська, Р. Міньяр-Белоручева, Л. Морська, С. Ніколаєва, О. Петрашук, Г. Лозанов, Є. Пассов, О. Тарнопольський); використання навчальних технологій (Learning Technologies) у викладанні іноземних мов (Є. Азімов, П. Асоянц, М. Бовтенко, Л. Булах, Т. Беленька, А. Довгялло, Т. Каменєва, І. Каменська, Т. Коваль, Л. Морська, В. Ляудіс, Е. Носенко, О. Палій, Є. Полат, Є. Плотников, П. Сердюков, П. Сисоєв, С. Тітова, О. Цеомашко, Г. Чекаль, Н. Чемерис, А. Чуфарлічева, J. Krajka, M. Levi, J. Higgins, G. Motteram, M. Warschauer, P. Sharma); інформатизація освіти й формування інформаційної культури (О. Ашерев, Б. Гершунський, О. Єршов, О. Меньяйленко); положення теорії дистанційного навчання (О. Андреев, В. Волов, В. Кухаренко, О. Околелов, В. Олійник, Є. Полат, П. Стефаненко, В. Трайнев, А. Хуторської, Б. Шуневич, С. Щенников); психологічні дослідження функціонального стану людини (А. Лебедев, Г. Леонова та ін.); наукові принципи педагогічних вимірювань (В. Аванесов, Дж. Гласс, К. Інгенкамп, В. Міхєєв та ін.); наукові положення статистики (В. Боровіков, Н. Купріянов, Е. Леман, О. Пономарьова, Д. Тихонов та ін.).

Вирішення поставлених завдань здійснено за допомогою таких **методів дослідження**, як:

теоретичні: аналіз, систематизація, класифікація психолого-педагогічної, психолого-лінгвістичної, лінгводидактичної та навчально-методичної літератури для обґрунтування теоретико-методологічних основ дослідження, обґрунтування понятійного апарату дослідження, формулювання його концептуальних положень і висновків; метод аналізу педагогічної документації, педагогічного спостереження, анкетування, інтерв'ю, бесід (індивідуальних і групових) для аналізу стану викладання іноземних мов студентам нефілологічного профілю; контент-аналіз навчальних програм і методичного забезпечення процесу іншомовної

підготовки студентів нефілологічного профілю для з'ясування можливостей використання освітніх Web-технологій; моделювання для розробки моделі іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю на основі освітніх Web-технологій;

емпіричні: спостереження, анкетування, бесіди, метод експертних оцінок, комп'ютерне тестування з метою виявлення рівня сформованості (професійної іншомовної комунікативної та інформаційної компетенцій, метод голосового комп'ютерного поліграфа для оцінювання змін нервово-емоційного стану студентів нефілологічного профілю в режимі оцінювання навчальних досягнень; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) для перевірки ефективності розробленої методики;

статистичні: математичні методи описової та нечислової статистики для обробки даних, порівняльний і кореляційний аналіз результатів для підтвердження достовірності отриманих результатів дослідження. Статистична обробка даних здійснювалася за допомогою пакета програм для обробки даних Statistica (версія 8.0).

Організація дослідження. Дисертаційне дослідження було здійснено впродовж 2002–2018 рр. у чотири етапи:

Теоретико-аналітичний (2002–2009 рр.) — вивчення теоретичних основ професійно орієнтованої іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю підготовки; системний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; аналіз досвіду іншомовної підготовки студентів немовних ЗВО і комп'ютеризованого навчання іноземних мов; накопичення емпіричного матеріалу; визначення методологічних основ іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання; конкретизація цілей і завдань дослідження; розробка методики теоретичного та експериментального дослідження, критеріїв і показників ефективності іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю.

Пошуково-діагностичний (2010–2012 рр.) — дослідно-експериментальна перевірка стану професійно орієнтованої іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання у ЗВО України; подальше накопичення емпіричного матеріалу; теоретичне обґрунтування та розробка організаційно-методичної системи іншомовної підготовки і науково-методичного забезпечення цього процесу; уточнення завдань і методів дослідження; підготовка формувального етапу експерименту.

Дослідницький (2013–2015 рр.) — дослідно-експериментальна перевірка робочих гіпотез, концептуальних положень, структурно-функціональної моделі, технології оптимізації професійно орієнтованої іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання; аналіз проміжних результатів; корекція експериментальних методик і науково-методичного забезпечення як змінного чинника, їх апробація й упровадження в навчальний процес.

Підсумково-узагальнювальний (2016–2018 рр.) — обробка та систематизація отриманих даних формувального етапу педагогічного

експерименту, їх порівняння з даними констатувального етапу; узагальнення отриманих даних, формулювання загальних висновків і рекомендацій щодо впровадження результатів дослідження в професійно орієнтовану іншомовну підготовку студентів нефілологічного профілю навчання; визначення перспектив подальшого вивчення окресленої проблеми; підготовка та видання монографії, оформлення наукових матеріалів і дослідно-експериментальних результатів як докторської дисертації.

Експериментальна база дослідження. Дослідження було проведене упродовж 2008–2018 років у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка, Донбаському державному технічному університеті, Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля, Луганському державному університеті внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше *обґрунтовано* та розроблено адаптивну навчальну систему професійної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю з використанням освітніх Web-технологій; методику визначення домінантного каналу сприйняття інформації засобами комп'ютерної поліграфічної техніки; методику зниження рівня тривожності та технологію емоційної підтримки за рахунок нейтралізації деструктивних емоційних станів учнів; визначено педагогічні принципи та підходи до професійної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю на основі освітніх Web-технологій;

розроблено адаптивний лінгвістичний підхід на основі освітніх Web-технологій; вивчено і формалізовано зміст поняття “освітні Web-технології”;

отримало подальший розвиток наукове уявлення про сутність і зміст поняття “віртуальне середовище” як необхідної умови функціонування запропонованої системи професійної іншомовної підготовки студентів немовних ЗВО засобами освітніх Web-технологій;

виявлено педагогічні умови ефективного включення освітніх Web-технологій у процес формування та корекції базових компонентів іншомовної підготовки;

удосконалено форми, методи й засоби професійної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю на основі освітніх Web-технологій; удосконалено методи функціональної діагностики нервово-емоційного стану студентів засобами комп'ютерної поліграфічної техніки в режимі оцінювання навчальних досягнень;

виявлено особливості емоційних станів студентів під час віртуального навчання; отримали подальший розвиток методи використання інформаційно-комунікативних технологій професійної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю.

Практичне значення отриманих даних полягає в готовності до впровадження в педагогічний процес програмно-методичного комплексу “Освітні Web-технології у викладанні іноземних мов” у вигляді адаптивних дистанційних різнорівневих тестів з англійської мови з відкритою

функціональною архітектурою; інтерактивних посібників з граматики англійської та німецької мов, базованих на Web-технології; розробленому каталозі сайтів ресурсів Інтернету, необхідного для розвитку іншомовної мовленнєвої діяльності; методичних рекомендацій для викладачів вищих навчальних закладів з упровадження розробленої методики в навчально-виховний процес; вузькоспеціалізованого термінологічного англо-українсько-російського електронного словника термінів системи понятійного апарату Web-технологій, який може використовуватися науковцями як інструментарій у здійсненні досліджень, викладачами та студентами ЗВО у процесі іншомовної підготовки.

Результати дисертаційної праці можуть бути використані викладачами та студентами вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації, учителями в практиці навчання іноземних мов, у системі післядипломної підготовки викладачів, а також у подальших дослідженнях проблем застосування Web-технологій з метою підвищення іншомовної підготовки студентів вищих навчальних закладів.

Апробація результатів. Результати дослідження впроваджені в навчальний процес Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (довідка про впровадження № 02-06 від 21.11.2018), Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Донбаського державного технічного університету, Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка (довідка про впровадження № 12/836 від 26.11.2018), Азербайджанського університету мов (довідка про впровадження № 3/11 від 10.12.2013 р.), Белгородського державного національного дослідницького університету (довідка про впровадження № Ф-910 від 19.11.2013).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були оприлюднені на науково-практичних конференціях

міжнародних: “Використання ресурсів Інтернет у викладанні англійської мови” (м. В. Тирново, Болгарія, 2002 р.), “Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов” (м. Луганськ, 2004, 2005, 2006, 2008, 2010 рр.), “Лінгвістичні та методичні аспекти викладання іноземних мов” (м. Белгород, Росія, 2007, 2009, 2011 рр.), “Tagung des Verbandes der Deutschlehrer und Germanisten der Slowakei” (м. Нітра, Словаччина, 2006 р.), “Сучасні та іноземні мови: проблеми функціонування і викладання” (м. Мозир, Білорусь, 2008 р.), “Інформаційні технології в наукових дослідженнях і навчальному процесі” (м. Луганськ, 2009, 2011 рр.); VI науково-практичній конференції ІОН-2010 “ІНТЕРНЕТ — ОСВІТА — НАУКА-2010” (м. Вінниця, 2010 р.), IV, V науково-практичних конференціях “Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах” (м. Львів, 2010, 2012 рр.), “Актуальні проблеми вивчення гуманітарних наук” (м. Баку, 2012 р.), II науково-практичній конференції “European Science and Technology” (м. Вісбаден,

Німеччина, 2012 р.); науковому форумі “Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: the way to integration” (м. Самарія, Ізраїль, 2012, 2015, 2016 pp.); VII науково-практичній конференції вчених ЕЕЕ “Data Acquisition and Advanced Computing Systems: Technology and Applications” (м. Берлін, Німеччина, 2013 р.), «“Культурна особистість у світлі виховання, освіти і духовної безпеки” (м. Київ, Україна, 2015, 2016, 2018 pp.);

всеукраїнських: I науково-практичній конференції “Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов” (м. Луганськ, 2003 р.), I науково-практичній конференції “Інформаційні технології в системі підготовки фахівців у вищій школі” (м. Київ, 2006 р.), V науково-практичній конференції “Мова в контексті культури і міжкультурної комунікації” (м. Луганськ, 2009 р.), XVI, XVII, XVIII науково-практичних конференціях “Університет і регіон: проблеми сучасної освіти” (м. Луганськ, 2010, 2011, 2012 pp.), науково-практичній конференції з міжнародною участю “Комунікативно-когнітивний підхід до викладання філологічних і психолого-педагогічних дисциплін” (м. Євпаторія — Ялта, 2012 р.); науково-практичному семінарі “Теоретико-методичні аспекти підготовки майбутніх інженерів-педагогів” (м. Бердянськ, 2013 р.), науково-практичній конференції “Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності” (м. Київ, 2015, 2016 2017 pp.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображені у 82 публікаціях автора, із них 54 одноосібні, а саме: 1 монографія одноосібна, 30 статей — у наукових фахових та електронних фахових виданнях України (з них 7 у співавторстві), 6 навчальних посібників (з них 1 з грифом МОН), 16 статей у зарубіжних періодичних виданнях (з них 8 у співавторстві), 28 в інших виданнях (з них 13 у співавторстві), патент на корисну модель. Розроблено 14 комп'ютерних навчальних програм, сайт адаптивного навчання іноземних мов.

Особистий внесок автора в працях, написаних у співавторстві, полягає в теоретичному обґрунтуванні основних ідей і положень досліджуваної проблеми та в науковій обробці отриманих результатів.

Кандидатська дисертація “Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів засобами комп'ютерної техніки (на матеріалі викладання англійської мови)” зі спеціальності 13.00.01 — загальна педагогіка та історія педагогіки захищена у 2000 р. у Луганському державному педагогічному університеті імені Тараса Шевченка. Її матеріали не були використані в тексті докторської дисертації.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (409 найменувань, із них 136 — іноземними мовами), 17 додатків. Повний обсяг дисертації складає 434 сторінки, обсяг основного тексту — 393. Робота містить 51 таблицю і 69 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання й охарактеризовано методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичну значущість результатів наукового пошуку, подано відомості про їхню апробацію та впровадження; публікації автора, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **“Теоретико-методологічні засади дослідження проблеми іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання”** визначено науково-парадигмальні підходи до вдосконалення іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання, здійснено структурно-семантичний аналіз базових понять дослідження, виявлено основні елементи, особливості та недоліки іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю; розроблено класифікацію освітніх Web-технологій, що враховує режим комунікації, ступінь інтерактивності, функції викладання; на основі параметрів, що характеризують особливу віртуальну реальність у структурі освітніх Web-технологій, обґрунтовано переваги її використання в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю підготовки.

Аналіз науково-педагогічної літератури, нормативних документів показав, що основною метою іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання є підвищення вихідного рівня знання іноземної мови, досягнутого на I – II рівнях освіти, і опанування студентами необхідного рівня комунікативної компетенції для вирішення соціально-комунікативних завдань у різних галузях професійної та наукової діяльності й подальшої самоосвіти.

Відповідно до загальних європейських мовних стандартів у галузі іноземних мов, розглядають два види компетенцій: загальні компетенції (здатність вчитися; екзистенціальна компетентність; декларативні знання; уміння та навички) і комунікативна мовна компетенція (лінгвістичний, соціолінгвістичний, прагматичний компоненти).

Проаналізовано основні підходи до іншомовної підготовки. Виявлено застосування таких основних підходів: професійно орієнтованого, комунікативного, особистісно-орієнтованого, до якого звертаються фрагментарно.

На основі аналізу нормативних документів, програм навчання показано, що основною дисципліною нормативного блоку для іншомовної підготовки є “Іноземна мова для професійних цілей”, у блоці варіативних дисциплін представлені дисципліни “Ділова іноземна мова”, “Міжкультурні комунікації”.

Виділено такі особливості дисципліни “Іноземна мова для професійних цілей”: 1) іноземна мова вивчається усвідомлено і цілеспрямовано; 2) іноземна мова є одночасно метою і засобом навчання; 3) дисципліна “Іноземна мова для професійних цілей” має “безпредметний” характер, оскільки мова є засобом формування, існування і вираження думок про навколишній світ.

Виокремлено основні елементи й особливості іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю: 1) теми й ситуації, мовні дії й мовний матеріал, необхідні для комунікації у сфері професійного спілкування; 2) мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний), правила його оформлення та навички оперування ним; 3) комплекс спеціальних (мовних) умінь, що характеризують рівень практичного знання іноземної мови як засобу спілкування, зокрема, в інтеркультурних ситуаціях; 4) система знань національно-культурних особливостей і реалій країни мови, що вивчається.

Розглянуто загальнодидактичні (освітня, виховна, контролювальна) і специфічні (комунікативно-лінгвістична, професійно-компетентнісна, культурно-естетична) функції іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю.

Показано специфіку зміни підходів до викладання іноземних мов в історичному аспекті. Виявлено, що в 70-х — 90-х роках головним принципом навчання студентів нефілологічного профілю був принцип професійної спрямованості навчального матеріалу. У 90-х роках набув поширення функціонально-понятійний підхід. Ці підходи не враховували необхідність застосування ТЗН і передових інформаційно-комунікативних технологій, що потребує окремого аналізу їх використання в іншомовній підготовці студентів немовного профілю навчання.

Згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (2001 р.), у системі навчання іноземних мов визначено шість основних взаємопов'язаних і взаємозумовлених рівнів опанування іноземної мови: рівень виживання; передпороговий рівень; рубіжний рівень; просунутий рівень; рівень професійного знання; рівень досконалого знання.

Виявлено основні недоліки організації іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання: обмежена кількість аудиторних годин, зниження якості навчально-методичної літератури, моральне старіння методів і методик навчання; брак ефективної системи моніторингу та контролю якості освіти, недостатнє використання аудіо-візуальних засобів, мультимедійних і Web-технологій, низький рівень мотивації студентів до вивчення іноземної мови, що потребує розробки нових підходів до вдосконалення іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю.

Розроблено новий підхід до іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання — лінгвістичний адаптивний підхід на основі освітніх Web-технологій. Під лінгвістичним адаптивним підходом на основі освітніх Web-технологій розуміємо сукупність принципів: *лінгвістичних* (принцип урахування впливу рідної мови на знання іноземною мови; принцип комунікативності; принцип функціональності; принцип мінімізації; принцип концентризму), *педагогічних* (принцип свідомості та активності; принцип наочності; принцип доступності та посиленості; принцип міжкультурної взаємодії; принцип міцності), *психологічних* (принцип мотивації; принцип урахування індивідуально-психологічних особливостей

особи; принцип поетапності у формуванні мовних навичок і умінь; принцип урахування адаптаційних процесів (за А.І. Суригіним); принцип урахування доміантного каналу сприйняття інформації), *кібернетичних* (принцип розмаїття/складності; принцип цілісності; принцип зворотного зв'язку; принцип активного саморуху; принцип цілепокладання; принцип досягнення цілей), що визначають стратегії проектування та навчання в педагогічних системах і технологіях, базованих на інформаційно-комунікативних технологіях мережі Інтернет, які враховують доміантні канали сприйняття інформації студентами.

Аналіз наукових праць свідчить про те, що хоча Web-технології і мають дидактичний потенціал, але до сьогодні відсутні загальні теоретико-методологічні основи створення та використання їх в іншомовній підготовці студентів немовного профілю навчання.

Вивчено освітні Web-технології, необхідні для підвищення ефективності іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання: віртуальну реальність; електронні підручники, мовні тренажери, тестові системи, мовні ігри; навчальні системи на базі мультимедіа-технологій; адаптивні та навчальні експертні системи, які використовуються у викладанні іноземних мов; розподілені бази й банки даних з різних видів мовленнєвої діяльності; засоби телекомунікації (електронна пошта, відеоконференції тощо); віртуальні мовні школи, курси, музеї та екскурсії; електронні бібліотеки, розподілені та централізовані видавничі системи з електронними уроками, які доповнюють автентичні курси; вебінар; інтерактивні лекції; Web-квест; Web-проекти; чат; ютюб (YouTube); хотліст (hotlist); трежа хант (treasure hunt); сабджект семпл (subject sampler); мультимедіа-скрепбук (multimedia scrapbook); особисті Web-сторінки фахівців, які досліджують проблеми викладання іноземних мов; сайти та презентації, що висвітлюють різні аспекти педагогічної діяльності авторів.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень, присвячених проблемам використання Web-технологій, дозволив виявити такі функції ресурсів: інформаційну, адаптивну, мотиваційну, комунікативну, виховну. Доведено, що використання освітніх Web-технологій підвищує ефективність навчання за рахунок створення сприятливих умов для опанування іноземної мови, інтерес до навчання (завдяки наявності зорово-слухових образів), індивідуалізацію (кожен студент може працювати в зручний для нього час), мотивацію (поліпшення успішності за рахунок кращого засвоєння знань). Оптимізація навчання відбувається за рахунок скорочення навчального часу, створення віртуального іншомовного середовища.

Уточнено поняття “віртуальне середовище” як комп'ютерної технології, яка використовує сукупність засобів і методів породження та реалізації віртуальних образів для активної взаємодії з ними або всередині них, і що має високий рівень достовірності.

Показано, що віртуальне освітнє середовище базується на трьох складових: змістовій, організаційній і технологічній.

1. Змістова складова становить структурований інформаційно-освітній контент середовища, до якого входять електронні та друковані засоби навчання, дидактичне забезпечення навчального процесу, інформаційно-освітні та довідково-інформаційні ресурси, інструментарій загального призначення.

2. Організаційна складова передбачає планування, організацію та проведення навчального процесу з використанням різноманітних методів і організаційних форм відповідно до різних моделей навчання.

3. Технологічна складова базується на спеціально розробленому програмному забезпеченні, що складається з певного набору комп'ютерних оболонок і має інваріантний набір компонентів / функціональних блоків.

З'ясовано, що навчання в умовах віртуального освітнього середовища забезпечено такими принципами, як:

1. Інтерактивність — один з ефективних принципів навчання, у якому використовується інтерактивність між викладачами та студентами або тільки серед студентів.

2. Зацікавленість — студенти виявляють інтерес до розробки власного контенту.

3. Комунікативна спрямованість — навчання базується на основі соціальної та навчальної комунікації, у якій викладач і студент діють як рівноправні партнери.

4. Актуальність — навчальні матеріали (наприклад, тексти, аудіо та відео, комп'ютерні програми) мають відповідати рівню знань студентів.

5. Розвивальний — під час навчання граматичний і лексичний матеріал цілеспрямовано не вивчається.

6. Спонтанність — роль викладача полягає в оптимізації навчання іноземної мови за рахунок акцентування уваги на окремих моментах.

7. Право голосу — на занятті кожен студент має право голосу незалежно від переконань і знань.

8. Розширення прав і можливостей — студенти і викладачі мають право на використання автентичних матеріалів.

9. Критичне використання — викладачі та студенти повинні використовувати опубліковані матеріали та навчальну літературу, що відповідають цілям і завданням навчання.

На основі параметрів, що характеризують віртуальну реальність, показано переваги використання її в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю: це і підтримка експериментального навчання, яке дозволяє залучати всі органи сприйняття в процесі навчання; і передбачення активного навчання, коли студенти інтенсивно залучені в цей процес; допускається можливість спільного навчання, коли студенти можуть спілкуватися і передавати набутий досвід один одному у віртуальному іншомовному освітньому середовищі, що імітує навчальний клас або реальне мовне середовище; дозволяє викладачам виконувати роль посередників процесу навчання, а не єдиного джерела інформації.

Незважаючи на великий дидактичний потенціал віртуального освітнього простору, навчання може бути неефективним у разі відсутності у студента потреб і мотивів для використання ресурсів всесвітньої мережі, недостатнього рівня знання когнітивно-мовних стратегій та усвідомлення особливостей письма й читання в умовах комунікації у всесвітній мережі, недостатнього рівня опанування комунікативно-мовних стратегій міжкультурної комунікації.

Встановлено, що віртуальна реальність, ґрунтована на широкому застосуванні Web-технологій, породжує освітнє віртуальне середовище, що становить взаємозв'язок засобів нових інформаційних технологій і комунікаційних можливостей, здатних забезпечити ефективне навчання на основі активної інтерактивної взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу.

Показано, що вивчення іноземних мов у віртуальному іншомовному середовищі дає можливість студентам максимально ефективно використовувати різні інформаційно-освітні та навчальні електронні ресурси, а також інтерактивні та пошукові послуги, що надаються освітніми Web-технологіями для занурення в мовне середовище й організації взаємодії між усіма учасниками навчального процесу.

Доведено, що однією з ефективних форм віртуальної реальності є 3D, що викликає зацікавленість у студентів і викладачів. Навчання іноземної мови в 3D віртуальних світах забезпечує комплексний підхід до навчання на основі використання освітніх Web-технологій. Найпоширенішим віртуальним середовищем для іншомовної підготовки є Second Life.

Показано, що популярність та інтерес до технології віртуальної реальності спричинили розвиток і використання в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю додаткової реальності (augmented reality AR). Технологія додаткової реальності дозволяє доповнювати зображення реальних об'єктів навколишнього світу 3D-об'єктами за допомогою комп'ютерних програм і додатків для мобільних пристроїв і сучасних гаджетів або поєднувати зображення, отримані від різних джерел.

У другому розділі **“Розробка системи іншомовної підготовки студентів немовних ЗВО на основі Web-технологій”** розкрито концептуальні засади розробки системи іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання на основі Web-технологій; проаналізовано E-learning як нову освітню технологію підвищення ефективності іншомовної підготовки; охарактеризовано M-learning як новий напрям у Web-основаному навчанні; розглянуто потенціал адаптивних Web-технологій у вдосконаленні іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей.

Проведене в цьому розділі дослідження дозволяє зробити висновки про необхідність використання в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю E-learning — нової освітньої технології на основі Web-технологій. E-learning порівняно з традиційним навчанням має такі переваги: мобільність, інтерактивність, неформальність, економічність, технологічність, індивідуальний підхід.

Установлено, що в наукових дослідженнях немає чіткого визначення E-learning. Під E-learning ми розуміємо систему електронного навчання (як синонім до таких термінів: дистанційне навчання, навчання з використанням комп'ютерів, мережне навчання (Web-орієнтоване), мобільне навчання, віртуальне навчання, навчання за допомогою інформаційних технологій).

Відповідно до обсягу використання Web-технологій у навчальному процесі розроблена класифікація E-learning за такими критеріями:

1. способом і засобами комунікації (дистанційне навчання, мережне навчання, змішане навчання, традиційне з Web-підтримкою);
2. часом навчальної взаємодії (синхронне та асинхронне);
3. типом завдань, які пропонуються студентам (режим on-line (вебінар, відеоконференція, чат) або off-line (інтерактивне електронне завдання, електронний робочий зошит, E-mail, форум).

Аналіз публікацій показав, що методологічні основи ДН базуються на положеннях традиційної педагогіки, незважаючи на значну кількість публікацій із зазначеної теми, у них перебільшено можливості дистанційного навчання через фрагментарний розвиток методики комп'ютеризованого навчання.

Розроблено такі критерії добору МООС для використання в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю: функціональність, стабільність, зручність і простота адміністрування й оновлення змісту, зручність використання, модульність, масштабованість, мультимедійність, вартість, якість техпідтримки.

На основі аналізу відкритих англomовних курсів, розроблених викладачами різних університетів світу, показано, що вони можуть бути використані в комплексному вивченні фахових дисциплін та іншомовній підготовці за умови, якщо програма курсу розроблена спільно з викладачами випускової кафедри. У процесі інтеграції МООС в іншомовну підготовку студентів нефілологічного профілю окреслено такі напрями роботи:

- 1) використання МООС як загальної групової самостійної роботи;
- 2) використання МООС в індивідуальній самостійній роботі студентів.

Проаналізовано досвід використання платформи Moodle в управлінні іншомовною підготовкою студентів нефілологічного профілю та створенні віртуальних освітніх ресурсів мовних дисциплін. Актуальність використання платформи Moodle в іншомовній підготовці студентів зумовлена її можливостями — від простого керування групою до інтерактивного E-learning.

Доведено, що МООС дозволяє формувати критичне мислення, навчальну автономію, індивідуальну освітню траєкторію. Використання МООС в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю сприяє формуванню навчальної автономії студентів; наданню необмеженого банку автентичної інформації в різних форматах; здійсненню міжкультурної комунікації під час взаємодії зі студентами з різних країн; розширенню словникового запасу, формуванню навичок аудіювання, читання, письма,

критичного мислення та аналізу; дозволяє вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію; демонструвати новий рівень академічних досягнень.

Розроблено навчально-методичний комплекс дистанційного навчання (НМКД) “Іноземна мова для студентів комп'ютерного напрямку підготовки” на основі Moodle. Отримані результати підтвердили необхідність використання платформи Moodle в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю.

Показано, що в E-learning відбуваються зміни основних функцій викладача, його місце й роль у навчальному процесі за рахунок використання спеціальних навичок і прийомів розробки навчальних курсів; посилення вимог до розробки навчальних матеріалів; зростання ролі студента в навчальному процесі; можливості зворотного зв'язку викладача з кожним студентом.

На основі аналізу вимог Програм з дисциплін “Іноземна мова для професійного спілкування”, “Ділова іноземна мова”, галузевих стандартів вищої освіти, освітньо-кваліфікаційних характеристик підготовки фахівців (ОКХ) та освітньо-професійних програм (ОПП) підготовки бакалаврів окреслено дисципліни, які можуть бути використані в дистанційній іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю: базовий курс іноземної мови; іноземна мова для спеціальних цілей; курс другої (третьої) іноземної мови; спеціалізований курс для розвитку навичок читання, аудіювання, письма тощо; курс для підготовки до міжнародних сертифікаційних іспитів Cambridge ESOL, IELTS, TOEFL, BULATS; BEC, ILES, ICEF; курс ділової іноземної мови; курс академічного іноземної мови; курс країнознавства.

Визначено основні концептуальні положення дистанційного навчання іноземних мов: інтерактивна взаємодія студента та викладача; наявність зворотного зв'язку; організація самостійної роботи студентів з використанням нових педагогічних технологій. Основними дидактичними принципами організації дистанційної системи навчання є інтерактивність, комунікативність, доступність, наочність, принцип урахування рідної мови студентів, позитивний емоційний фон.

Установлено, що мобільне навчання є різновидом і динамічним сучасним напрямом у E-learning.

Формалізовано поняття “мобільне навчання іноземних мов”, яке становить інтерактивну технологію навчання, контролю та взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Мобільне навчання іноземних мов ґрунтується на використанні мобільних пристроїв і навчальних мобільних додатків, які дозволяють студентам у будь-якому місці та будь-який час формувати й розвивати мовні й мовленнєві навички та вміння, а також формувати іншомовну комунікативну компетенцію.

Під навчальним мобільним додатком розуміємо спеціальну програму для мобільних пристроїв, яка створена розробниками з урахуванням оптимальної сукупності ключових принципів дидактики та методики

викладання англійської мови, що має інтерактивне призначення для користувача інтерфейсом, елементи мультимедіа та діалогові функції.

На основі вибраних мобільних пристроїв була створена анкета для з'ясування популярних додатків у студентському середовищі. Анкетування виявило, що в мобільному навчанні іноземних мов доцільно використовувати смартфони та планшети.

Розроблено модель навчання іноземних мов, яка має такі компоненти: педагогічно-організаційний, користувацький, мовний, соціальний, технічний.

Визначено технічні, педагогічні, психосоціальні чинники, що впливають на розвиток засобів мобільного навчання іноземних мов.

Показано, що на реалізацію мобільного навчання негативно впливають такі чинники:

- 1) відсутність єдиної платформи для розробки мобільних додатків;
- 2) невеликий екран;
- 3) незручна екранна клавіатура;
- 4) обмежений обсяг пам'яті;
- 5) залежність навчального часу від ємності акумулятора пристрою;
- 6) необхідність оплати послуг мобільного Інтернету;
- 7) обмеженість доступу до бездротового зв'язку Wi-Fi та ін.

Запропоновано критерії добору навчальних мобільних додатків: психолого-педагогічні, організаційно-фінансові, ергономічні, технічні.

Представлені у великій кількості на платформах Google Play і App Store навчальні мобільні додатки можуть бути застосовані у вивченні всіх аспектів мови, розвитку та формуванні іншомовних лексико-граматичних навичок і мовленнєвих умінь.

З'ясовано, що значна частина мобільних додатків розроблена для вивчення англійської та німецької мов і призначена для вивчення граматики й лексики (англійська мова — 563 од., німецька мова — 453 од., французька мова — 247 од., іспанська мова — 169 од.).

Аналіз мобільних додатків для вивчення іноземних мов, розміщених на сайтах Google Play і App Store, показав, що значна частина створених додатків не враховує професійно орієнтованої специфіки іншомовної підготовки студентів певної спеціальності та вимог навчальної програми; поширені програми, як правило, передбачають роботу студента в режимі навчання (без зворотного зв'язку з викладачем або іншими суб'єктами комунікації); мобільні додатки не є редагованими, тобто їх зміст не підлягає редагуванню відповідно до вимог навчальної програми; додатки, створені фахівцями різних фірм без участі викладачів-методистів, не відповідають основним вимогам методики викладання іноземних мов і не дозволяють досягти мети навчання; популярні програми не передбачають інтеграції в іншомовну підготовку студентів нефілологічного профілю та не враховуються під час розроблення навчальних програм і робочих планів.

Проведене дослідження дозволило сформулювати такі висновки:

а) у процесі мобільного навчання відбувається усвідомлення студентами особистої значущості навчання, формування в них інформаційної культури тощо;

б) мобільне навчання сприяє формуванню гнучкого навчання на основі можливостей сучасних мобільних телекомунікаційних послуг надавати навчальні тексти, аудіо- й відеоматеріали, проводити відеоконференції;

в) у мобільному навчанні визначальним стає принцип керованого інтерактивного самонавчання;

г) традиційні методи навчання в умовах мобільного навчання поєднуються із специфічними сервісами мобільного зв'язку в умовах віртуального освітнього середовища (електронна пошта, форуми, чати, веб-сайти) на основі форматів надання інформації (гіпертекстів, гіпермедіа, аудіо- й відеофрагментів, інтерактивних компонентів, інструментарію віртуального практикуму);

д) мобільне навчання дозволяє організувати інтерактивне спілкування між викладачем і студентом;

е) мобільне навчання забезпечує ефективний зворотний зв'язок за допомогою сучасних мобільних пристроїв, воно проходить незалежно від місця перебування та часу;

ж) у закладах вищої освіти можна поєднувати дві моделі мобільного навчання.

На основі аналізу традиційної методики викладання іноземних мов встановлено, що ці навчальні програми розраховані на “середнього студента” і є малоефективними в більшості навчальних ситуацій. Web-технології та адаптивні технології дозволяють розробити нові комп'ютерні навчальні програми, які базуються на основі отриманих результатів про роботу та успішність студента, можуть адаптувати зміст і форму презентації навчального матеріалу для досягнення ним оптимального рівня знань.

Доведено, що адаптивне Web-основане тестування є об'єктивним і незалежним засобом моніторингу знань студентів. Виявлено такі характеристики Web-основаного тестування: завдання тестів автоматично підлаштовуються під рівень знань студента з урахуванням попередніх відповідей (за певної кількості правильних відповідей програма показує завдання наступного рівня складності; незначна кількість неправильних відповідей відправляє студента на нижчий рівень); адаптивне тестування вимагає менше часу і завдань, тому воно припиняється після одержання певної кількості правильних або неправильних відповідей; зменшує непродуктивні витрати праці викладача; забезпечує безперервний зв'язок “викладач — студент”; оперативно виявляє прогалини в знаннях студентів; надає рекомендації щодо подальшої організації іншомовної підготовки.

На основі аналізу платформ адаптивного навчання Assessment Center, Adapttest, CatIrt, CatR, CATSim, Firestar, Winsteps доведено, що необхідно розв'язати низку проблем, пов'язаних з розробкою сучасних платформ, які

враховували б емоційні та індивідуальні психофізіологічні параметри, що характеризують когнітивні особливості студентів.

У межах нашого дослідження було розроблено авторський спосіб адаптивного тестування засобами Web-технологій з блоковою адаптацією (вар'ювальною розгалуженою стратегією), який розміщений на спеціалізованому сайті <http://test.efootball.space>.

Банк завдань складається з тестів 5 рівнів складності (Elementary, Pre-Intermediate, Intermediate, Upper – Intermediate, Advanced) в кількості понад 800 завдань.

У процесі проходження адаптивного тесту студенти з високим рівнем знання іноземної мови отримували більшу кількість складних завдань, з низьким рівнем знання — більшу кількість легких. Кількість правильних відповідей у деяких студентів збігалася, але з урахуванням рівня складності запитань кожен набрав бали в межах певного мовного рівня.

Для кожного студента комплект завдань є індивідуальним, у результаті чого мінімізується можливість підказок, запам'ятовування правильних відповідей тощо. При повторному проходженні тесту студенти виконували нові завдання, що зменшило вплив ефекту тренуваності.

У третьому розділі **“Інтеграція освітніх Web- і педагогічних технологій у процес іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання”** охарактеризована інтеграція освітніх Web- і педагогічних технологій (метод проекту, кейс-технологій) у процес іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання. Обґрунтовано переваги та недоліки змішаного навчання. Доведена необхідність використання мовного Web-портфоліо як засобу саморегуляції та самоврядування навчально-пізнавального процесу з боку студента.

Здійснено дослідження змішаного навчання іноземних мов студентів нефілологічного профілю; установлено, що змішане навчання поєднує в собі переваги традиційного очного викладання та електронного навчання й відповідає основній тенденції модернізації сучасної мовної освіти та новим освітнім стандартам за рахунок використання індивідуального підходу та інформаційно-комунікативних освітніх технологій.

Сучасна модель змішаного навчання містить: три основні компоненти (очне навчання, самостійна робота, Web-основане навчання; сценарій занять з розподілом ролей учасників; методичні матеріали, доступні студентам у друкованому та електронному вигляді; складений викладачем каталог Web-сайтів, що містить основні та додаткові матеріали для вивчення мовного курсу; індивідуальні та групові проекти, квізи, що розвивають навички дослідницької, аналітичної і командної роботи, розподілу обов'язків і почуття відповідальності за прийняття рішень; аудіо- та відеолекції, слайд-шоу для презентації нового навчального матеріалу).

Практичний досвід використання змішаного навчання в іншомовній підготовці студентів нефілологічного напрямку, аналіз наукових публікацій дозволив виявити переваги змішаного навчання, серед яких: автоматизація

навчального процесу; гнучкість; розвиток критичного мислення; інформаційна доступність і можливість застосування знайдених додаткових матеріалів; врахування індивідуальних психофізіологічних особливостей студентів; інтерактивність.

З'ясовано, що засобами іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю у форматі змішаного навчання є два типи навчальних платформ:

- зовнішні платформи, змістове наповнення яких індивідуально розробляє навчальний заклад з урахуванням вимог навчальної програми та аналізу потреб студентів (наприклад, Moodle);

- внутрішні платформи, що забезпечують Web-підтримку розроблених автентичних навчально-методичних комплексів (наприклад, Cambridge University Press; Longman; Oxford University Press, Macmillan Publishers Limited). Поурочна підтримка автентичних навчально-методичних комплексів здійснюється за допомогою гіперпосилань, пов'язаних із сайтами, що відображають зміст кожної теми уроку. На кожному сайті розміщені плани уроків, граматичні та лексичні інтерактивні вправи, веб-квести.

На основі аналізу Cambridge Learner's Dictionary, Oxford Learner's Dictionary, Longman Interactive English Dictionary (LIED), Longman Exam Dictionary, Macmillan English Dictionary, Collins COBUILD, Lingvo виділено низку функцій електронних словників: швидкий пошук, швидке копіювання, аудіозапис, розпізнавання мови, великий обсяг інформації, корисні визначення, наявність лінгвоваріантів, речення, що ілюструють приклади вживання слів, які вивчаються, мультимедіа-додатки. Здійснений за цими критеріями аналіз електронних словників показав, що Longman Exam Dictionary і Macmillan English Dictionary є найефективнішими для застосування в межах змішаного навчання іноземних мов.

Доведено, що Web-технології дозволяють створювати списки слів для вивчення на основі автентичних текстів, відповідні рівню знання іноземної мови студентом. У процесі дослідження було розроблено спосіб побудови навчального словника іноземної мови, який передбачає визначення базового лексичного мінімуму мови, що вивчається, частотний аналіз слів, розподіл базового лексичного мінімуму групи, який відрізняється формуванням лексичного мінімуму досліджуваної мови на основі цілей і завдань вивчення навчального тематичного матеріалу.

Установлено, що, незважаючи на велику кількість переваг, змішане навчання має низку недоліків:

1. низьку якість навчально-методичного матеріалу;
2. технічні проблеми;
3. недостатній методичний досвід викладачів;
4. неефективне використання навчального часу;
5. відсутність самодисципліни студентів;
6. різний рівень комп'ютерної грамотності викладачів і студентів;
7. недостатню технічну оснащеність навчальних закладів.

На основі аналізу вимог до іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю використання проектної діяльності розглядаємо як ефективне доповнення до інших видів навчання як на традиційному очному занятті, так і в позааудиторній роботі.

Доведено, що використання Web-основаного Case-методу в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю дозволяє зробити заняття з іноземної мови професійно орієнтованими. Рекомендовано використовувати цей метод у викладанні дисциплін “Іноземна мова для професійних цілей” і “Ділова іноземна мова”.

Показано, що використання Web-основаного Case-методу в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю підвищує рівень знання іноземної мови, стимулює творчу активність студентів, розвиває навички проведення презентації, уміння вести дискусію, формує навички роботи в команді та вироблення колективного рішення, дозволяє організувати індивідуальну та групову самостійну роботу студентів, розвиває всі види мовленнєвої діяльності: читання (оглядове, селективне, детальне), говоріння (монологічне, діалогічне мовлення), письмо (складання плану, написання есе та ін.), аудіювання та переклад; ураховує професійні та власні потреби студентів, реалізує міжпредметні зв'язки, контролює знання.

Відповідно до методики використання Web-основаного Case-методу в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю виділено умови, що впливають на його ефективне застосування: Case має відповідати професійній підготовці студентів і бути забезпеченим методичними матеріалами; студенти повинні мати достатні знання зі спеціальних предметів для вирішення Case і знати іноземну мову на рівні B1 — C1.

На основі аналізу інформаційних ресурсів всесвітньої мережі як джерела Case виділено англійські Web-сторінки всесвітньо відомих газет; країнознавчі сайти, енциклопедії; різні аналітичні звіти та доповіді.

Показано, що на сучасному етапі іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю, відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, Програми з англійської мови для професійного спілкування, Рамкової програми з німецької мови для професійного спілкування для ЗВО України, самооцінка є важливим чинником активізації механізму саморегуляції та самоврядування навчально-пізнавального процесу з боку студента. Використовуючи самооцінку, студенти в процесі навчання вчаться планувати власну навчальну діяльність з визначенням конкретних цілей, контролювати рівень знань, коригувати прогалини, працюючи з оціночними шкалами, якими послуговуються викладачі та екзаменатори міжнародних мовних сертифікаційних центрів.

Відповідно до розробленої методики для самооцінки студентів, запропоновано впровадити спеціальний методичний інструмент “Мовний Web-портфоліо”. В іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю навчання можуть бути ефективно використані різні види мовного портфоліо залежно від його цільової спрямованості: мовний портфоліо як інструмент

самооцінки досягнень студента в процесі опанування іноземної мови та рівня знання іноземної мови; мовний портфоліо як інструмент автономного вивчення іноземної мови; мовний портфоліо взаємопов'язаного розвитку видів іншомовної мовленнєвої діяльності; багатоцільовий мовний портфоліо, який включає різні цілі опанування іноземної мови; мовний портфоліо як інструмент демонстрації результату опанування іноземної мови; мовний портфоліо як інструмент зворотного зв'язку в процесі іншомовної підготовки.

Установлено, що створення мовного Web-портфоліо в електронному вигляді дозволяє представляти роботи студентів в більш повному та наочному вигляді завдяки використанню різних форматів — текстового, аудіо, графічного, відео; зберігати, редагувати та демонструвати роботи студентів; забезпечувати оперативний доступ, зокрема і дистанційний, до матеріалів мовного Web-портфоліо; формувати мовну компетентність у студентів; підвищувати мотивацію студентів для подальшого вдосконалення навичок опанування іноземних мов.

Розглянуто основні напрямки подальших досліджень, серед яких перспективним є змішане навчання, вивчення та аналіз методик E-learning, що забезпечують індивідуальний підхід і врахування психофізіологічних особливостей студентів; вивчення використання активних методів навчання (Web-проектів, кейсів) і можливості їх застосування в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю.

У четвертому розділі **“Експериментальне дослідження методики створення і використання адаптивної системи навчання іноземних мов на основі освітніх Web-технологій”** описана організація та методика проведення констатувального, формувального й контрольного етапів педагогічного експерименту; обґрунтована методика створення та використання адаптивної системи навчання іноземних мов на основі освітніх Web-технологій; представлено результати експериментальної роботи з підвищення ефективності іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю навчання засобами освітніх Web-технологій.

Обґрунтовано та розроблено адаптивну систему навчання іноземних мов студентів нефілологічного профілю на основі освітніх Web-технологій (АСНІМ). АСНІМ включає три умовно виділених етапи:

теоретичний (розгорнутий системний виклад професійно спрямованого теоретичного матеріалу, який відображає зміст теоретичної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю; використання освітніх Web-технологій, своєчасних і систематичних постановок цілей навчання; визначення рівня сформованості в студентів базових знань, навичок, умінь працювати в мережі Інтернет з метою забезпечення формування професійної іншомовної компетенції);

практичний (удосконалення іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю засобами освітніх Web-технологій на практичних заняттях з метою закріплення теоретичних знань у процесі викладання іноземних мов; застосування як засобів підвищення ефективності викладання

іноземних мов методу проектів, вивчення кейсів, електронного портфоліо у форматі Blended Learning);

підсумковий (організація самореалізації студентів через індивідуальну, самостійну діяльність, яка виявляється в процесі вивчення іноземних мов засобами освітніх Web-технологій, і контроль рівня знання іноземної мови).

У процесі розроблення системи вдосконалення іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю засобами освітніх Web-технологій:

1) створено методику зниження рівня тривожності та технологію емоційної підтримки за рахунок нейтралізації деструктивних емоційних станів учнів. Описані впливи досягаються за рахунок: використання комп'ютерного поліграфа для контролю психоемоційного стану студентів; надання навчальних завдань, що відповідають рівню знань студентів; використання заохочувальних реплік, які супроводжують виконання проміжних і підсумкових комп'ютерних тестів; музично-функціональної комунікації за допомогою інструментальної релакс-музики, розміщеної на спеціалізованих сайтах; колірної комунікації з урахуванням вимог, що ставляться до оформлення мультимедійних презентацій; довірчих бесід зі студентами про користь використання Web-технологій у вивченні іноземних мов; перемикання на емоційно позитивні думки, образи.

2) розроблено методику визначення домінантного каналу сприйняття інформації засобами комп'ютерного голосового поліграфа дозволяє поділити студентів відповідно до каналів сприйняття інформації на групи — аудіали, візуали, кінестетики;

3) здійснено дослідження з оцінювання нервово-емоційного стану студентів у процесі навчання іноземних мов на основі розробленої комплексної методики за допомогою методів електроенцефалографії, багаторівневого голосового та комп'ютерного поліграфного обстеження;

4) розроблено методику адаптивної системи навчання іноземних мов на основі освітніх Web-технологій, що враховує домінантний канал сприйняття, — це дозволяє підвищити засвоєння нового матеріалу за рахунок подання нового матеріалу відповідно до каналів сприйняття інформації, властивих аудіалам, візуалам, кінестетикам;

5) розроблено методику контролю успішності студентів на основі адаптивних Web-тестів, що мають блокову адаптацію (вар'ювальною розгалуженою стратегією). Ухвалення рішення про зміну порядку виконання завдань здійснюється після аналізу результатів оброблення спеціального блоку завдань і дозволяє студенту, що знаходиться в будь-якій точці світу, надати завдання, відповідно до його рівня знань, а також здійснити моніторинг рівня знання іноземних мов студентами.

Експериментальне навчання проводилося в період 2010–2018. Експериментальна група складалася зі студентів Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, Донбаського державного

технічного університету, Белгородського державного національного університету, Азербайджанського університету мов.

На констатувальному етапі були вирішені такі завдання:

- 1) проведено тест вхідного контролю та самооцінювання студентами рівня знання іноземних мов;
- 2) сформовано експериментальну та контрольну групи;
- 3) встановлено за допомогою статистичного методу Колмогорова — Смирнова статистичну значущість результатів тестів вхідного контролю рівня знань і самооцінювання студентів експериментальної та контрольної груп.

За результатами обчислень статистичних критеріїв Колмогорова — Смирнова виявлено, що характеристики двох порівняльних вибірок перетинаються на рівні значущості ($p < 0,05$), тобто контрольна й експериментальна групи однорідні й належать до однієї генеральної сукупності. Крім того, на цьому етапі на основі кількісного показника оцінювання рівня знання іноземної мови встановлено, що знання студентів рівнів A1, A2 не відповідають програмним вимогам. Проведене анкетування свідчить про несформованість навички самооцінювання знань студентами, оскільки студенти експериментальної та контрольної груп не змогли адекватно оцінити власний рівень знання англійської мови.

Метою формувального етапу експерименту було підвищення ефективності іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю на основі адаптивних освітніх Web-технологій. Відповідно до мети цього етапу експерименту визначено такі завдання:

- 1) навчання іноземних мов студентів експериментальної групи з використанням розробленої методики адаптивних Web-технологій;
- 2) навчання іноземних мов контрольної групи з використанням традиційної методики;
- 3) аналіз оцінок ефективності іншомовної підготовки, результатів самооцінювання студентів експериментальних і контрольних груп.

Контрольний етап експерименту показав, що після використання в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю АСНІМ кількість студентів експериментальної групи з рівнем знання іноземної мови A1 зменшилася на 15,21%, з рівнем A2 — збільшилася на 6,88%, кількість студентів з рівнем знань B1 збільшилася на 6,16%, з рівнем знань B2 — збільшилася на 2,54%, при зменшенні кількості студентів з рівнем знань A1 на 6,14% у контрольній групі. Кількість студентів з рівнем A2 збільшилася на 1,44%, з рівнем знань B1 — на 3,61%, з рівнем знань B2 — на 0,36%. Показник ефективності іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю (перейшли на наступний рівень: A1 → A2 → B1 → B2.) збільшився на 30,79%.

У результаті експерименту встановлено, що за адаптивного контролю знань було зекономлено 15% часу, який відводиться на тест, порівняно з традиційним.

Розроблено навчально-методичне забезпечення системи адаптивного навчання студентів нефілологічного профілю підготовки на основі освітніх

Web-технологій, яке включає Web-оснований посібник для вивчення курсу граматики, що враховує домінуючий канал сприйняття інформації; E-room — електронну аудиторію, що дозволяє здійснювати іншомовну підготовку студентів у режимі реального часу; адаптивні тести з англійської мови, розміщені на сайті <http://tests.efootball.space>. Експериментальні дослідження алгоритмів, реалізовані на сайті <http://tests.efootball.space>. в умовах роботи в режимі реального часу, показали їх дієвість і високу ефективність в умовах навчального процесу ЗВО України, Росії, Азербайджану.

Отримані експериментальні дані дозволили сформулювати методичні рекомендації, які відповідають результатам проведеного дослідження.

На основі проведеного дослідження ми дійшли висновку, що доступність і поширеність освітніх Web-технологій уможливають їх використання як інтегрованої частини іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю, особливо у форматі змішаного навчання.

Загальний результат	
21,66 / 60	
22,10 / 61	
28,88 / 80	
29,34 / 81	
15,52 / 43	
13,04 / 36	
22,74 / 63	
14,13 / 39	
45,84 / 127	
46,01 / 127	
42,96 / 119	
42,75 / 118	
48,01 / 133	
50,36 / 139	
44,4 / 123	
49,63 / 137	
26,71 / 74	
27,17 / 75	
23,82 / 66	
23,91 / 66	
31,4 / 87	
30,43 / 84	
27,43 / 76	
30,07 / 83	
6,49 / 18	
5,07 / 14	
4,33 / 12	
3,98 / 11	
5,77 / 16	
6,52 / 18	
4,69 / 13	
6,52 / 18	

ВИСНОВКИ

1. У дисертації теоретично узагальнено й запропоновано нове розв'язання наукової проблеми створення та використання Web-технологій в іншомовній підготовці студентів вищих навчальних закладів. Обґрунтовано та експериментально перевірено розроблену методика, яка сприяє підвищенню ефективності навчального процесу.

2. У процесі дослідження розроблено новий підхід до іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю. Лінгвістичний адаптивний підхід на основі освітніх Web-технологій — це сукупність педагогічних, психологічних, кібернетичних принципів, що визначають стратегії проектування й навчання в педагогічних системах і технологіях, що ґрунтуються на інформаційно-комунікативних технологіях мережі Інтернет, які враховують домінантні канали сприйняття інформації студентами.

3. Проведено дослідження з оцінювання психоемоційного стану студентів у процесі навчання іноземних мов на основі розробленої комплексної методики за допомогою методів електроенцефалографії, багаторівневого голосового та комп'ютерного поліграфного обстеження. Отримані дані про рівень тривожності, види й характеристики пам'яті студентів були враховані в процесі експериментальної роботи.

4. Розроблена й запатентована методика визначення домінантного каналу сприйняття інформації засобами комп'ютерного голосового поліграфа дозволяє поділити студентів відповідно до каналів сприйняття інформації на групи — аудіали, візуали, кінестетики.

5. Обґрунтовано й розроблено модель формування професійно орієнтованої комунікативної та інформаційної компетенцій у студентів нефілологічного профілю з використанням освітніх Web-технологій, яка має такі компоненти: педагогічно-організаційний, користувацький, мовний, соціальний, технічний. Модель базується на таких концептуальних засадах:

- лінгвістичний адаптивний підхід на основі освітніх Web-технологій до проектування й реалізації іншомовної підготовки;

- різнорівневий характер іншомовного навчання, що передбачає формування в студентів різних комунікативних компетенцій відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти;

- комунікативна спрямованість навчання іноземних мов, що дозволяє сформувати у студентів компетенції, від яких залежить успішність і ефективність міжкультурної комунікації;

- організація іншомовної підготовки на основі професійно орієнтованого матеріалу;

- інтеграція освітніх Web- і педагогічних технологій (змішане навчання, методи проектів і кейс-технологій, електронний мовний портфоліо студента), що дозволяє реалізовувати принцип індивідуального підходу до вивчення іноземних мов.

6. Розроблено адаптивну навчальну систему професійної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю з використанням освітніх

Web-технологій; навчально-методичне забезпечення системи адаптивного навчання студентів нефілологічного профілю підготовки на основі освітніх Web-технологій, що включає Web-орієнтований посібник для вивчення курсу граматики, який ураховує домінуючий канал сприйняття інформації; E-room — електронна аудиторія, що дозволяє здійснювати іншомовну підготовку студентів у режимі реального часу; адаптивні тести з англійської мови, розміщені на сайті <http://test.efootball.space>. Розроблено методику контролю успішності студентів на основі адаптивних Web-тестів, що мають блокову адаптацію (варіювальну розгалужену стратегію). Ухвалення рішення про зміну порядку виконання завдань відбувається після аналізу результатів оброблення спеціального блоку завдань та дозволяє студентіві, який перебуває в будь-якій точці світу, надавати завдання відповідно до рівня його знань і здійснювати моніторинг рівня знання іноземних мов студентами.

У розробці АСНІМ була запропонована методика зниження рівня тривожності та технологія емоційної підтримки за рахунок нейтралізації деструктивних емоційних станів студентів.

7. Експериментальне дослідження підтвердило ефективність розроблення системи адаптивного навчання студентів нефілологічного профілю підготовки на основі освітніх Web-технологій.

Дисертація не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми вдосконалення іншомовної підготовки студентів нефілологічного напрямку підготовки. Переконані, подальшого вивчення заслуговує необхідність розроблення адаптивних алгоритмів керування навчальним процесом та оцінки рівня володіння іноземною мовою студентів з урахуванням їхніх психолого-педагогічних особливостей, віртуального іншомовного середовища навчання, що матиме професійно-практичну спрямованість і комунікативно-діяльнісну основу навчання для організації ефективної іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю, що здійснюється в змішаній або дистанційній формах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові

результати дисертації

Монографія

1. Краснопольський В.Е. Іншомовна підготовка студентів нефілологічних спеціальностей на основі створення і використання WEB-технологій: монографія. Сєвєродонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2019. 463 с.

Статті в наукових фахових виданнях

(серед них індексовані в науково-метричних базах)

2. Краснопольський В.Э. Влияние новых информационных технологий на преподавание иностранных языков. *Вісник СУДУ*. Луганск: Изд-во СУДУ, 2002. № 2. С. 152–164.

3. Краснопольский В.Э. Мультимедийная книга как средство эстетического воспитания. Луганськ: Вісник ЛДПУ ім. Тараса Шевченка (Педагогічні науки). 2003. № 8. С. 136–140.
4. Краснопольський В.Е. Інтернет як засіб розвитку міжкультурної компетенції. *Формування духовної культури учнівської молоді засобами мистецтва: основні концептуальні ідеї: наук. збірник / за заг. ред. Шевченко Г.П.* Луганськ: СНУ ім. В. Даля, Інститут духовного розвитку людини, 2004. Вип. 1. С. 150–154.
5. Краснопольський В.Е. Виховні можливості Інтернету у естетичному розвитку студентів. *Формування духовної культури учнівської молоді засобами мистецтва: основні концептуальні ідеї: наук. зб. / за заг. ред. Шевченко Г.П.* Луганськ: СНУ ім. В. Даля, Інститут духовного розвитку людини, 2004. Вип. 2. С. 40–44.
6. Краснопольский В.Э. Гуманитаризация высшего технического образования средствами иностранных языков. *Формування духовної культури учнівської молоді засобами мистецтва: основні концептуальні ідеї: наук. збірник. / за заг. ред. Шевченко Г.П.* Луганськ: СНУ ім. В. Даля, Інститут духовного розвитку людини, 2004. Вип. 3. С. 106–113.
7. Краснопольский В.Э. Использование DVD в учебном процессе. *Вісник ЛНПУ ім. Тараса Шевченка. Серія “Педагогічні науки”.* Луганськ: Вид-во ЛНПУ ім. Т. Шевченка “Альма-матер”, 2005. № 11 (91). С.74–80.
8. Краснопольский В.Э. Использование видеоконференций в преподавании иностранных языков. *Вісник ЛНПУ ім. Тараса Шевченка. Серія “Педагогічні науки”.* Луганськ: вид-во ЛНПУ “Альма-матер”, 2006. № 21 (116), Ч. 1. С. 177–186.
9. Краснопольський В.Е. Виховання відчуття патріотизму у студентів на заняттях з іноземних мов засобами нових інформаційних технологій. *Педагогічний процес: теорія і практика: матеріали I наукової конференції “Інформаційні технології в системі підготовки фахівців у вищій школі”.* Київ: Вид-во П/П “ЕКМО”, 2006. Вип. 3. С. 167–175.
10. Краснопольский В.Э. Преподавание иностранных языков в условиях виртуальной реальности. *Вісник ЛНПУ ім. Тараса Шевченка. Серія “Педагогічні науки”.* Луганськ: Вид-во ЛНПУ ім. Т. Шевченка “Альма-матер”, 2007. № 21 (137). С. 165–176.
11. Краснопольский В.Э. Использование видеофрагментов в преподавании иностранных языков. *Вісник ЛНПУ ім. Тараса Шевченка. Серія “Педагогічні науки”.* Луганськ : Вид-во ЛНПУ ім. Тараса Шевченка “Альма-матер”, 2007. № 21 (137). С. 176–184.
12. Краснопольський В.Е. Funktionelle diagnostic der ausbildenden unter der benutzung von informationstechnologien im fremdsprachenunterricht. *Вісник Луганського нац. пед. ун-ту ім. Тараса Шевченка: Серія “Педагогічні науки”.* 2007. № 21 (137). Част. II. С. 54–59.
13. Краснопольський В.Е. Електронні інструменти для поповнення словникового запасу при вивченні іноземних мов. *Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка. Серія “Педагогічні науки”:* За матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції “Інформаційні технології в наукових дослідженнях і

навчальному процесі” (18-19 листопада 2009 р., м. Луганськ). Луганськ: Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2010. № 1 (188) січень. С. 212–224.

14. Краснопольський В.Е. Віртуальна реальність як нова форма освітнього простору. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма “Планер”, 2010. Вип. 23. С. 245–249.

15. Краснопольський В.Е. Перспективи використання E-Learning у викладанні іноземних мов. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Серія “Педагогічні науки”*. Луганськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ ім. Тараса Шевченка”, 2010. № 22 (209). Ч. III. С. 177–185.

16. Краснопольський В.Е. Комп’ютеризоване навчання іноземних мов: минуле, сучасне, майбутнє. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. Луганськ : вид-во ДЗ “ЛНУ ім. Тараса Шевченка”, 2011. № 12 (223). Ч. I. С. 124–134.

17. Краснопольський В.Е. Формування граматичних навичок студентів немовних вузів у умовах електронного навчання. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Серія “Педагогічні науки”*. Луганськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ ім. Тараса Шевченка”, 2011. № 21 (223). Ч. I. С. 87–97.

18. Краснопольський В.Е. Інтеграція Web і нових педагогічних технологій у системі іншомовної підготовки студентів немовних ВНЗ. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ — Вінниця: ТОВ фірма “Планер”, 2012. Випуск 31. С. 382–388.

19. Краснопольський В.Е. Дидактичний потенціал віртуального середовища. *Вісник ЛДУ БЖД*. Львів: Вид-во ДЗ “ЛДУ БЖД”, 2011. Ч. II. № 5. С. 159–165.

20. Краснопольський В.Е. Диференціація навчання іноземної мови студентів немовних вишів залежно від домінуючого каналу сприйняття інформації. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*: збірник наукових праць. Спецвипуск. Одеса: Вид-во ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2012. С. 74–80.

21. Краснопольський В.Е. Використання Web-технологій у кейс-методі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Серія “Педагогічні науки”*. Луганськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ ім. Тараса Шевченка”, 2012. № 20 (255) С. 12–21.

22. Краснопольський В.Е. Комп’ютерні тестові технології в іншомовній підготовці студентів немовних вишів. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Серія “Педагогічні науки”*. Луганськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ ім. Тараса Шевченка”, 2012. № 21 (256). С. 74–81.

23. Краснопольський В.Э. Внедрение Web-технологий в обучение аудированию студентов неязыковых специальностей. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Серія “Педагогічні науки”*. Луганськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ ім. Тараса Шевченка”, 2012. № 22 (257). С. 254–261.

24. Краснопольський В.Е. Адаптивні WWW-технології вдосконалення іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей. *Гуманітарний вісник*. Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. Київ: Гнозис, 2012. Додаток 1 до Вип. 27, Том IV (37). С. 200–208.

25. Krasnopolskyi V., Kalinenko N., Serebryakov A. Innovative teaching methods. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича*. Чернівці: ЧНУ, 2013. Том 4. С. 130–136.

26. Краснопольський В.Е., Меньяйленко О.С., Захожай О.І. Навчальні технології на основі інтеграції E-learning та DMS на базі платформи Moodle. URL: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N3\(31\)/6.pdf](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N3(31)/6.pdf)

27. Краснопольский В.Э. Образовательный Web-квест как эффективное средство иноязычной подготовки студентов неязыкового профиля. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ — Вінниця: ТОВ фірма “Планер”, 2015. Вип. 43. С. 344–348.

28. Krasnopolskyi V.E. Dictionary as means of foreign language training of students at Ukrainian non-linguistic tertiary schools. *Spirituality of personality: methodology, theory and practice: a collection of scientific works* / ed. G.P. Shevchenko. Severodonetsk: Publishing House of the SNU named after V. Dahl, 2015. Issue 6 (69). P. 87–99.

29. Krasnopolskyi V.E. Some aspects of the use of a multimedia tutorial in language learning of students of non-linguistic profile of training. *Spirituality of personality: methodology, theory and practice: a collection of scientific works* / ed. G.P. Shevchenko. Severodonetsk: Publishing House of the SNU named after V. Dahl, 2016. Issue 4 (73). P. 83–93.

30. Краснопольський В.Е., Меньяйленко О.С. Розробка гібридної Web-освітньої платформи online-навчання. *Науковий вісник Донбасу*. URL: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2017/N1-2\(35-36\)/moswpo.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2017/N1-2(35-36)/moswpo.PDF).

31. Krasnopolskyi V.E. Formation of Sociocultural Competence of Students in the Virtual Foreign Language Education Environment. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць за матеріалами ІХ Міжнародної науково-практичної конференції “Культурна особистість у світлі виховання, освіти і духовної безпеки”* (23 травня 2018 року, м. Київ) / гол. ред. Г.П. Шевченко. Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. Вип. 2. Частина 1 (83). С. 75–86.

Статті в зарубіжних наукових виданнях

32. Краснопольский В.Э. Использование ресурсов Интернет в преподавании английского языка. *Зб. матеріалів V міжн. конф. “Интернет – середовище новітніх технологій”*. В. Тырново, 2002. С. 145–151.

33. Краснопольский В.Э. Использование видеоконференций в языковой подготовке будущих экономистов. материалы межд. науч.-практ. конф. “*Лингвистические и методические аспекты преподавания иностранных языков*” (г. Белгород, 19–20 ноября 2007 г.) / под ред. А.М. Амадова. Белгород: ИПЦ “Политерра”, 2007. С. 172–177.

34. Krasnopolski W.E., Mogilevska N.E. Moderne Tendenzen bei dem computergestützten Unterricht der Fremdsprachen. Sammelband. *VIII Tagung des Verbandes der Deutschlehrer und Germanisten der Slowakei. Motivation für Deutsch* (Nitra, 30. August – 2. September 2006). Nitra, 2007. P. 113–118.

35. Krasnopolski W.E., Menjajlenko N.O. Funktionelle Diagnostik der Studenten mit Hilfe neuer Informationstechnologien im Ausbildungsprozess in der

deutschen Sprache. Sammelband. VIII. Tagung des Verbandes der Deutschlehrer und Germanisten der Slowakei. *Motivation für Deutsch* (Nitra, 30. August – 2. September 2006). Nitra, 2007. P. 119–122.

36. Краснопольский В.Э. Развитие иноязычной подготовки студентов экономических специальностей высших учебных заведений в процессе изучения иностранного языка. *Современные иностранные языки: проблемы функционирования и преподавания: материалы межд. науч.-практ. конф.* (12–13 ноября 2008 г., г. Мозырь). Мозырь: УО МГПУ им. И.П. Шамякина, 2008. С.198–200.

37. Краснопольский В.Э. Электронные словари и возможности их использования в иноязычном образовании. *Материалы II Междунар. науч.-практ. конф.* (г. Белгород, 26–27 ноября 2009 г.) / под ред А.М. Аmatoва. Белгород: ПОЛИТЕРА, 2009. С. 128–133.

38. Краснопольский В.Э. Новые средства обучения иностранному языку в эпоху информационных технологий. *Научные ведомости Белгородского государственного университета. Гуманитарные науки.* Белгород: ПОЛИТЕРА, 2010. № 18. С. 95–101.

39. Краснопольский В.Э. Современные тенденции в преподавании иностранных языков для специальных целей. *Материалы III Международной научно-практической конференции* (г. Белгород, 17–18 ноября 2011 г.) / под ред. А.М. Аmatoва. Белгород: ПОЛИТЕРА, 2011. С. 146–150.

40. Krasnopolskyi V.E., Menyaylenko A.S. Adoption of innovative personal oriented technology in learning process. *European Science and Technology: materials of the II International research and practice conference* (Wiesbaden, May 9th–10th, 2012). Wiesbaden: Publishing office “Bildungszentrum Rodnik”, 2012. Vol. III. P. 356–361.

41. Краснопольский В.Э. Смешанное обучение — современная образовательная технология. *The actual problems of study of humanities.* Вак, 2012. № 2. С. 279–289.

42. Krasnopolskyi V.E., Menyaylenko A.S. Use of methods of computer polygraph survey in teaching of foreign languages at Ukrainian non – linguistic tertiary schools. *III Open International scientific forum “Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: the way to integration”.* Ravgon, Ariel, Israel, 2012. P. 52–57.

43. Krasnopolskyi V., Kalinenko N., Serebryakov A. Using of Social Networks in Educational Process. The 7th IEEE International Conference on Intelligent Data Acquisition and Advanced Computing Systems: Technology and Applications. Germany. URL.: www.idaacs.net/2013/wp-content/uploads.

44. Краснопольский В.Э. Образовательные Web-технологии в иноязычной подготовке студентов нефилологического профиля. *Лингвистические и методические аспекты преподавания иностранных языков: м-лы междунар. науч.-практ. конф.* (г. Белгород, 22-23 ноября 2013 г.) / под ред. А.М. Аmatoва. Белгород: ИД “Белгород” НИУ “БелГУ”, 2013. С. 114–119.

45. Краснопольский В.Э. Технология Mind Map как эффективное средство обучения иностранным языкам студентов нефилологического направления.

Лингвистические горизонты: междунар. сб. науч. ст. / отв. ред. Е.А. Огнева, Е.А. Карабутова. Белгород: ИД “Белгород” НИУ “БелГУ”, 2013. С. 175–180.

46. Krasnopolskyi V.E., Menyaylenko A.S. Development of technology of correction of students' psycho-emotional state based on the polygraph examination. *Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: the way to integration. The International Yearbook*. Issue № 6. Ariel: Ariel University, 2015. P. 184–191.

47. Krasnopolskyi V.E., Mogilevska N.E. The development and application of educational software in foreign languages teaching. *Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: the way to integration: The International Yearbook*. Ariel: Ariel University, 2016. Issue № 7. P. 214–222.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

48. Краснопольський В.Е. Технологія розробки комп'ютеризованого заняття. Київ: НТУУ “КПІ”, 2001. С. 71–74.

49. Краснопольський В.Е. Розробка мультимедійної програми “Ukraine is our Motherland”. *Зб. наук. праць СУДУ ім. В. Даля “Університет і регіон”*. Луганськ: Вид-во СУДУ, 2001. С. 60–62.

50. Краснопольський В.Е. Комп'ютер і Інтернет як фактор підвищення ефективності естетичного виховання. *Зб. матеріалів конф. “Інтернет-Освіта-Наука-2002”*. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2002. С. 38–41.

51. Краснопольський В.Е. International English Language Examination. *Зб. наук. праць СУДУ*. На підставі матеріалів VIII міжн. конф. “Університет і регіон”. Луганськ: СУДУ. 2002. С. 70–71.

52. Краснопольский В.Э. Новые информационные технологии в преподавании иностранных языков: основные тенденции. *Зб. наук. праць I науково-практичної конференції “Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов”*. Луганськ: Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2003. № 1. С. 7–14.

53. Краснопольский В.Э. Мультимедийный курс Reward в развитии навыка аудирования. *Зб. наук. праць I наук.-практ. конф. “Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов”*. Луганськ: Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2003. № 1. С. 18–22.

54. Краснопольский В.Э. Современные тенденции в компьютеризованном обучении иностранным языкам. *Зб. наук. праць. II міжн. наук.-практ. конф. “Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов”*. Луганськ: СХУ ім. В. Даля, 2004. С. 6–12.

55. Краснопольский В.Э. Эргономические и гигиенические требования к занятиям с использованием компьютеров в учебном процессе. *Зб. наук. праць. II міжнародна науково-практична конференція “Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов”*. Луганськ: Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2004. С. 112–116.

56. Краснопольський В.Е. The Role of the Teacher in a Multimedia Classroom. *Зб. наук. праць СХУ ім. В. Даля*. Луганськ: Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2004. Ч. I. С. 203–204.

57. Краснопольский В.Э. Некоторые аспекты применения компьютерных технологий в обучении иностранному языку студентов гуманитарного

направлення. *Зб. наук. праць III міжн. наук.-практ. конф. "Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов"*. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005. С. 139–143.

58. Краснопольський В.Е., Могілевська Н.Е. Вплив мистецтва і комп'ютерних технологій на формування у курсантів естетичного ставлення до людини. *Збірник наук. праць III Міжнародної науково-практичної конференції "Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов"*. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005. № 3. С. 170–176.

59. Краснопольський В.Е., Могілевська Н.Е. Перспективы использования возможностей новых информационных технологий в преподавании иностранных языков. *Зб. наук. праць IV наук.-практ. конф. "Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов"*. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. № 4. С. 127–130.

60. Краснопольський В.Е. Цілі та завдання мовної політики Європи. *Міжн. Далівські читання: зб-к наук. праць СНУ ім. В. Даля*. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. С. 27–29.

61. Краснопольський В.Е. The 21-St Century Classroom. *Зб. наук. праць СНУ ім. В. Даля*. Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції "Університет і регіон" (31 жовтня — 1 листопада 2007 р.). Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. С. 161–164.

62. Краснопольський В.Э., Дядичев В.В. Влияние информационных технологий на компьютеризированное обучение иностранным языкам. *Збірник наукових праць V науково-практичної конференції "Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов"* (17-18 вересня 2008 р., м. Луганськ). Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2008. № 5. С. 126–143.

63. Краснопольський В.Е. Кравченко З.П., Жолтецький А.А. Формування інформаційної культури студентів у рамках проектної методики засобами мультимедіа. *Матеріали V наук.-практ. конф. "Мова в контексті культури і міжкультурної комунікації"* (3-4 червня 2009 р., м. Луганськ). Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2009. С. 71–75.

64. Краснопольський В.Е. Використання E-Learning в навчальному процесі. *"ІНТЕРНЕТ–ОСВІТА–НАУКА–2010"*: м-ли VII міжн. конф. ІОН-2010 (28 вересня — 3 жовтня 2010, м. Вінниця). Вінниця: ВНТУ, 2010. С. 164–165.

65. Краснопольський В.Е., Могілевська Н.Е. Формування іншомовної компетенції майбутніх юристів. *Матеріали IV Міжн. наук.-практ. конф. "Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах"*. (Львівський держуніверситет БЖД, 27-28 жовтня 2010 р., м. Львів). Львів: ЛДУ БЖД, 2010. С. 107.

66. Краснопольський В.Е. Інтерактивна взаємодія студентів і викладачів в інтернет-навчанні. *Зб-к наукових праць СНУ ім. В. Даля за мат-ми XVI науково-практичної конференції "Університет і регіон: проблеми сучасної освіти"* (27–28 жовтня 2010 року, м. Луганськ). Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. С. 215–217.

67. Краснопольський В.Э. Использование Веб-технологий в преподавании иностранных языков. *Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля за мат-лами XVII науково-практичної*

конференції “Університет і регіон: проблеми сучасної освіти” (26–27 жовтня 2011 року, м. Луганськ). Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. С. 69–71.

68. Краснопольський В.Е. Роль віртуального середовища у модернізації процесу навчання. *Матеріали V Міжн. наук.-практ. конф. “Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах”*. Львів: ЛДУ БЖД, 2012. С. 101.

69. Краснопольський В.Е. Web-технології як засіб підвищення ефективності навчання у вищій школі. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (20 квітня 2012 р., мм. Євпаторія. Ялта). Євпаторія: РВВ КГУ, 2012. С. 92–95.*

70. Краснопольський В.Е., Васильєва Л.Г. Проблема вдосконалення професійно-орієнтованої іншомовної підготовки майбутніх менеджерів туристичного бізнесу. *Зб. наук. пр. СНУ ім. В. Даля / за заг. ред. проф. Н.Д. Свірідової*. Луганськ: Вид-но “Ноулідж”, 2012. С. 25–31.

71. Краснопольський В.Э. Профессиональная игра в методике освоения студентами практических навыков работы. *Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (на підставі матеріалів XVIII науково-практичної конф. “Університет і регіон: проблеми сучасної освіти” 24-25 жовтня 2012 року)*. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. С. 260–262.

72. Краснопольський В.Е., Краснопольська Ф.М. Мобільне навчання як інноваційна технологія: зб. м-лів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та викладачів «Стратегії мовної освіти упродовж життя». Донецьк: ДонНУЕТ, 2014. С. 38-40.

73. Krasnopolskyi V.E. Using Powerpoint in creation of the Web-based grammar manual. *Scientific-practical conference “Multimedia technologies in education and other spheres of activity”*: Abstracts of reports. Kyiv: NAU, 2016. P. 120.

74. Krasnopolskyi V.E. Multimedia language lab as effective means of increasing students’ foreign language training. *Scientific-practical conference “Multimedia technologies in education and other spheres of activity”*: Abstracts of reports. Kyiv: NAU, 2015. P. 86.

75. Krasnopolskyi V.E. Educational digital video: creating and using for foreign language training. *Тези доповідей науково-практ. конф. “Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності”*. К.: НАУ, 2017. С. 94.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації Навчальні посібники

76. Краснопольський В.Э., Миквабия Э.Г. Могилевская Н.Э. English for Communication: учебное пособие для развития навыков устной речи. Луганск: Изд-во ВУГУ им. В. Даля, 2002. 162 с.

77. Краснопольський В.Е., Бер Р., Кравченко З.П. Усні теми для починаючих вивчати другу іноземну мову: навчальний посібник для студентів напрямів підготовки “Промислове та художнє литво”, “Міжнародна економіка”, “Туризм”. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. 68 с.

78. Краснопольський В.Е., Бер Р., Кравченко З.П. Productions und Kunstgieserei: навчальний посібник з німецької мови для студентів IV–V курсів

механічного факультету напряму підготовки “Промислове та художнє литво”. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. 71 с.

79. Краснопольський В.Е., Сікілінда О.В. Professional English for Journalists: навчальний посібник для студентів напрямку підготовки “Журналістика”. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2008. 136 с.

80. Краснопольський В.Е., Бекрешева Л.О. Aratta, Scythia, Kyivan Rus. Textbook for reading at Higher School. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. 167 с. [Англ.]

81. Краснопольський В.Е., Васильєва Л.Г., Ігнатова О.В., Бухгольц М.П. WENN EINER EINE REISE TUT. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2012. 360 с. («Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів»; № 1/11–15285 від 01.10.12).

Патенти України на винахід

82. Краснопольський В.Е. Патент 78001 Україна, МПК А61М 21/00, G09D 7/00. Спосіб визначення домінуючого каналу сприймання інформації у учнів: u 201207863; заявл. 26.06.2012; публ ік. 11.03.2013. Бюл. № 5.

АНОТАЦІЯ

Краснопольський В.Е. Іншомовна підготовка студентів нефілологічних спеціальностей на основі створення і використання Web-технологій. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” (011 — Освітні, педагогічні науки). — Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, Київ, 2019.

У дисертації теоретично узагальнено й запропоновано нове розв’язання наукової проблеми створення та використання Web-технологій в іншомовній підготовці студентів вищих навчальних закладів. Виявлено основні елементи, особливості та недоліки організації іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю. Обґрунтовано та експериментально перевірено розроблену методику, яка сприяє підвищенню ефективності іншомовної підготовки студентів закладів вищої освіти.

Розроблено класифікацію освітніх Web-технологій, що враховує режим комунікації, ступінь інтерактивності, функції викладання. На основі параметрів, які характеризують особливу віртуальну реальність у структурі освітніх Web-технологій, виявлено переваги й недоліки її використання в іншомовній підготовці студентів нефілологічного профілю.

Обґрунтовано та розроблено систему адаптивного навчання студентів нефілологічного профілю на основі освітніх Web-технологій (АСНІМ).

У розробці шляхів вдосконалення іншомовної підготовки студентів нефілологічного профілю засобами освітніх Web-технологій була запропонована методика зниження рівня тривожності та технологія

емоційної підтримки за рахунок нейтралізації деструктивних емоційних станів студентів.

Розроблена методика визначення домінантного каналу сприйняття інформації засобами комп'ютерного голосового поліграфа дозволяє поділити студентів відповідно до каналів сприйняття інформації на три групи (аудіали, візуали, кінестетики).

Розроблено методику контролю успішності студентів на основі адаптивних Web-тестів, що мають блокову адаптацію.

Розроблено навчально-методичне забезпечення системи адаптивного навчання студентів нефілологічного профілю підготовки на основі освітніх Web-технологій.

Ключові слова: іншомовна підготовка, освітні Web-технології, віртуальне іншомовне освітнє середовище, додаткова реальність, адаптивні технології, змішане навчання, мобільне навчання.

АННОТАЦІЯ

Краснопольский В.Е. Иноязычная подготовка студентов нефилологических специальностей на основе создания и использования Web-технологий. — Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики” (011 — Образовательные, педагогические науки). — Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля, Киев, 2019.

В диссертации теоретически обобщено и предложено новое решение научной проблемы создания и использования Web-технологий в иноязычной подготовке студентов высших учебных заведений. Выявлены основные элементы, особенности и недостатки организации иноязычной подготовки студентов нефилологического профиля. Обоснована и экспериментально проверена разработанная методика, способствующая повышению эффективности иноязычной подготовки студентов высших учебных заведений.

Разработана классификация образовательных Web-технологий, учитывающая режим коммуникации, степень интерактивности, функции обучения. На основе параметров, характеризующих особую виртуальную реальность в структуре образовательных Web-технологий, выявлены преимущества и недостатки ее использования в иноязычной подготовке студентов нефилологического профиля.

Обоснована и разработана система адаптивного обучения студентов нефилологического профиля на основе образовательных Web-технологий.

При разработке путей совершенствования иноязычной подготовки студентов нефилологического профиля средствами образовательных Web-технологий была предложена методика снижения уровня тревожности и технология эмоциональной поддержки за счет нейтрализации деструктивных эмоциональных состояний студентов.

Разработана методика определения доминантного канала восприятия информации средствами компьютерного голосового полиграфа позволяющая разделить студентов в соответствии с каналом восприятия информации на три группы (аудиалы, визуалы, кинестетики).

Разработана методика контроля успеваемости студентов на основе адаптивных Web-тестов, имеют блочную адаптацию.

Разработано учебно-методическое обеспечение системы адаптивного обучения студентов нефилологического профиля подготовки на основе образовательных Web-технологий.

Ключевые слова: иноязычная подготовка, образовательные Web-технологии, виртуальная иноязычная образовательная среда, дополнительная реальность, адаптивные технологии, смешанное обучение, мобильное обучение.

ABSTRACT

Krasnopol'skyi V.E. Foreign language training of students of non-philological specialties based on creation and use of Web technologies. — Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences (Doctor of Science) in specialty 13.00.01 “General Pedagogics and History of Pedagogics”. (011 — Educational, Pedagogical Sciences). — Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Kyiv, 2019.

The dissertation is theoretically generalized and proposes a new solution to the scientific problem of creating and using Web technologies in foreign language training for students of higher education institutions. The developed method, which contributes to the improvement of the educational process efficiency, is substantiated and experimentally verified. The theoretical and practical analysis of scientific and pedagogical literature on the research problem is carried out.

Topics and situations, language actions and language training material for communication in the field of professional intercourse (personal identification; general working environment and everyday work; relationships with colleagues and clients; business trips; international conferences, meetings, discussions, health and personal safety, contracts and agreements, products and services, company / information on the structural unit; language material (phonetic, lexical, grammatical, orthographic), rules of its design and skills of its operating; complex of special (language) skills that characterize the level of foreign language mastering as a means of communication in intercultural situations; system of knowledge of national-cultural features and realities of the country of studying language are revealed as the main elements and features of non-linguistics students' foreign language training.

The focus on the information transferring, and not on the development of the student's personality; the application of teaching technologies, designed for the average student without taking into account his/her individual psychological characteristics, in particular, differences in the perception and processing of

information; provision of training, mainly due to pedagogical influence without taking into account the psychological factor; limited number of instructor-led classes; reduction of the quality of educational-methodical literature; obsolescence of teaching methods and techniques; lack of effective system monitoring and education quality control; ineffective use of audiovisual aids, multimedia and educational Web technologies in the teaching process; low level of students motivation to study a foreign language, which requires the development of new approaches to improving the foreign language training of non-linguistics students are revealed as the main shortcomings of the organization of foreign language training of non-linguistics students.

The classification of educational Web technologies taking into account the mode of communication, the degree of interactivity, teaching functions is developed.

On the basis of parameters characterizing a particular virtual reality in the structure of educational Web technologies, pros and cons of its use in foreign language training of non-linguistics profile students.

The system of adaptive training of foreign language of students of non-linguistic profile students on the basis of educational Web technologies was substantiated and developed.

In developing the methodology for improving the foreign language training of non-linguistics students by means of educational Web technologies, a technique was proposed for reducing the level of anxiety and the technology of emotional support by neutralizing destructive emotional states of students.

The described impacts are achieved by means of use of a computer polygraph to control the psycho-emotional state of students; providing educational tasks that correspond to the level of students knowledge; the use of incentive replicas that accompany the implementation of intermediate and final computer tests; musical-functional communication with the help of instrumental relaxation music, which is located on specialized sites; trusted conversations with students on the benefits of using Web technologies in learning foreign languages; switching to emotionally positive thoughts, images.

The developed method of determining the dominant channel of perception of information by means of a computer voice polygraph allows students to be divided according to the channels of information perception into three groups (audials, visuals, kinesthetics).

The method of controlling the students' progress on the basis of adaptive Web based tests, which have block adaptation is developed.

The educational and methodical support of the system of adaptive training of non-linguistics students profile based on educational Web technologies is developed.

Keywords: foreign language training, educational Web technologies, virtual foreign language educational environment, augmented reality, adaptive technologies, blended learning, mobile leaning.